

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA
FACULTATEA DE DREPT
DEPARTAMENTUL DREPT INTERNAȚIONAL ȘI EUROPEAN

CICLUL II: MASTER PROFESIONAL

“Drept Internațional”

CURRICULUMUL
la disciplina
„JURISDICȚIA INTERNAȚIONALĂ PENALĂ”
Ciclul II, Master

AUTOR:
Diana SÂRCU, doctor habilitat în drept,
Conferențiar universitar

CHIȘINĂU – 2019

I. PRELIMINARII

Necesitatea acestui curs rezidă în complexitatea problemei abordate, precum și în funcția acestuia de reprimare a celui mai periculos flagel al secolelor 20-21 – infracțiunea internațională.

În structura cursului sunt puse în evidență două aspecte esențiale - cel teoretic și cel practic, acestea oferind modele, instrumente, care pot fi preluate de practicieni, adaptate la contextul local (cu preponderență în vederea colaborării, asistenței juridice interstatale), perfecționate, eficientizate, fundamentându-se în esență pe teoriile actuale ale dreptului internațional penal în general, conceptul unei jurisdicții internaționale penale permanente, experiențe (Tribunalele Militare de la Nürnberg și Tokio, Tribunalele pentru fosta Iugoslavie și pentru Ruanda), practica de implementare.

Acel drum în realizarea marelui obiectiv - instituirea unei jurisdicții internaționale penale permanente - a fost foarte dificil și controvers: se făcea polemică, se organizau foruri internaționale, se adoptau acte normative în materie, dar absent era tandemul necesar dintre o opinie unică asupra problemei respective și o maturitatea legislativă.

Pornim de la aceea că doctrina dreptului internațional penal frapează prin complexitatea studiilor efectuate vizavi de necesitatea și chiar procesul de instituire a unei jurisdicții internaționale penale permanente. Studiind lucrări, monografii, actele constitutive ale tribunalelor *ad-hoc* și ale Curții Internaționale Penale, precum și articole, informații de pe Internet am modelat asemeni unui sculptor acest curs. Sunt teze și idei, rod al unei asidue munci, în cunoașterea tendințelor, asemănarilor și deosebirilor școlilor de drept internațional penal. Astfel, prin abordarea teoretică a problematicii, mai întâi de toate, am încercat a pune în valoare interpretarea științifică a prevederilor în materie, viabilitatea lucrărilor de referință ce au fost studiate și, în al doilea rând, propria viziune formată în legătură cu necesitatea și actualitatea unei astfel de instituții.

Este recunoscut rolul marcant pe care l-au jucat în dreptul internațional penal Tribunalele Militare de la Nürnberg și Tokio, care, pe de o parte, prin hotărârile lor au contribuit decisiv la conturarea unor importante instituții ale răspunderii internaționale penale a persoanelor în calitate de agenți ai statului, absorbite ulterior de dreptul internațional pozitiv, iar, pe de altă parte, au demonstrat necesitatea pregnantă a unei jurisdicții internaționale penale permanente. Anume această instituție constituie soluția perfectă în pedepsirea criminalilor indiferent de cetățenia acestora și locul comiterii crimei cu caracter internațional.

Totodată, prin prezentarea practicii de implementare în viață a jurisdicției internaționale penale *ad-hoc*, am urmărit scopul elucidării caracterului neadecvat al acesteia față de realitatea internațională. Aceste tribunale internaționale *ad-hoc* create în vederea pedepsirii criminalilor internaționali posedă mai întâi de toate caracterul *punitiv* și apoi cel *preventiv* al răspunderii internaționale penale. Se constituiau aici și acum, în dependență de cele petrecute în diferite țări sau chiar părți ale lumii și nu pentru a judeca pe orice criminal ce comite crime internaționale.

Soluția a fost dictată de necesitatea instituirii jurisdicției internaționale penale permanente, care ar avea acel caracter extranațional și aterritorial. Această instituție este o "piedică" în săvârșirea de infracțiuni, deoarece posibilitatea eschivării de la răspundere penală este diminuată la minim.

Astăzi, Curtea Internațională Penală este deja o realitate. Din 1 iulie 2002 și-a început activitatea ca instituție de sine stătătoare, cu sediul la Haga. S-a rupt acel cerc vicios ce a marcat secolul precedent și s-a instituit o practică internațională penală nouă. Posibilitatea unui viitor necriminal ne apare materializată prin prevederile Statutului Curții Internaționale Penale.

Pentru aceste rațiuni considerăm că jurisdicția internațională penală a atins maturitatea unei instituții distincte în cadrul dreptului internațional penal și după complexitatea sa poate forma obiectul unui curs post universitar.

II. ADMINISTRAREA DISCIPLINEI

Codul disciplinei din planul de studii	Denumirea disciplinei	Responsabil de disciplină	Semestrul	Total ore				Evaluarea	Nr. de credite	
				Total	inclusiv					
					C	S	L			LI
S.02.O.08	Jurisdicția internațională penală	Diana Sârcu	II	150	20	20	-	110	Ex	5 cr

C- curs
S- seminarii
L-laborator
LI – lucru individual

Unități de conținut și repartizarea orientativă a orelor

Nr. d/o	Unități de conținut	Ore		
		Curs	Seminar	Lucrul individual
1.	ASPECTE ALE DREPTULUI INTERNAȚIONAL PENAL	2 ore	2 ore	6 ore
2.	INFRAȚIUNILE INTERNAȚIONALE	2 ore	2 ore	6 ore
3.	INSTITUIREA JURISDICȚIEI INTERNAȚIONALE PENALE	2 ore	2 ore	8 ore
4.	JURISDICȚIA INTERNAȚIONALĂ AD-HOC	4 ore	2 ore	30 ore
5.	JURISDICȚIA PENALĂ NAȚIONALĂ INTERNAȚIONALIZATĂ	4 ore	6 ore	30 ore
6.	JURISDICȚIA INTERNAȚIONALĂ PENALĂ PERMANENTĂ	6 ore	6 ore	30 ore
Total		20	20	110

III. COMPETENȚE

- Capacitatea de a aplica criteriile de cercetare științifică, în cadrul activității de cooperare juridică internațională în materie penală;
- Capacitatea de a aplica eficient cunoștințele în domeniul dreptului internațional penal;
- Capacitatea de a discuta și dezbate din perspectivă codificărilor dreptului internațional penal a diferite puncte de vedere și articularea lor în scopul de a propune soluții rezonabile de eficientizare a presiunii universale;
- Capacitatea de a se confrunta cu situații noi și de a contribui la crearea de soluții legale în cazuri de conflicte de competență între jurisdicțiile internaționale;
- Capacitatea de a lua motivat deciziile juridice orientate spre pedepsirea infractorilor internaționali;
- Capacitatea de exprimare scrisă și orală, într-un limbaj tehnic juridic, folosind clar terminologia presiunii universale;
- Capacitatea de a acționa cu fidelitate și hotărât în apărarea intereselor persoanelor reprezentate puse sub acuzare în fața jurisdicțiilor internaționale;

- Capacitatea de a elabora proiecte de activitate profesională în domeniul asistenței juridice internaționale în materie penală ;
- Capacitatea de a lua decizii orientate spre perfecționarea sistemului de drept național susceptibil să faciliteze menținerea ordinii publice internaționale prin elaborarea reglementărilor de prevenire și reprimare a infracțiunilor internaționale.

IV. OBIECTIVE GENERALE

Cunoaștere și înțelegere

- să cunoască cadrul instituțional de funcționare a jurisdicțiilor internaționale penale
- să definească dreptul contenciosului internațional penal
- să distingă principalele instrumente internaționale de instituire a jurisdicțiilor internaționale penale
- să determine obiectul de studiu al disciplinei jurisdicția internațională penală
- să determine obiectivele și conținutul disciplinei jurisdicția internațională penală
- să efectueze inventarierea surselor disciplinei jurisdicția internațională penală
- să realizeze o prezentare calitativă a principiilor de funcționare a jurisdicțiilor internaționale penale
- să caracterizeze subiectele contenciosului internațional penal
- să însușească practic - aplicativ regulile de bază aplicate în cadrul jurisdicțiilor internaționale penale
- să formeze deprinderi de abordare metodică a noțiunilor, conceptelor, teoriilor și tematicilor care reflectă domeniul jurisdicției internaționale penale
- să identifice și să definească instituțiile jurisdicției internaționale penale
- să utilizeze tehnologiile informaționale în procesul de prezentare a materialului.

Aplicare

- să aplice cunoștințele dobândite la soluționarea spețelor din domeniul respectiv
- să distingă diverse modalități de soluționare a contenciosului internațional penal
- să distingă diferite categorii de jurisdicții internaționale penale
- să analizeze conduita părților în procedura în fața jurisdicțiilor internaționale penale
- să detecteze garanțiile procedurale reglementate de statutele și regulamentele interioare ale jurisdicțiilor internaționale penale
- să stabilească corelațiile dintre dreptul internațional general, dreptul contenciosului internațional și dreptul internațional penal
- să ilustreze problemele actuale ale justiției internaționale penale
- să scoată în relief orientările actuale ale dreptului contenciosului internațional penal

Integrare

- să elaboreze proiecte de cercetare științifică în domeniul jurisdicției internaționale penale
- să elaboreze noi concepții referitoare la statutul juridic al jurisdicțiilor internaționale penale în dreptul internațional
- să formuleze inițiative în domeniul perfecționării procedurii internaționale penale
- să determine prioritățile cercetării științifice în dependență de actualitatea și complexitatea problemelor ce țin de domeniul justiției internaționale penale
- să proiecteze obiective pentru o activitate științifică în domeniul contenciosului internațional penal
- să demonstreze deschidere față de schimbările în sistemul de reprimare a crimelor internaționale
- să accepte necesitatea unei reforme continue în vederea îmbunătățirii mecanismului de pedepsire a criminalilor internaționali
- să facă pronosticuri asupra evoluției dreptului contenciosului internațional penal în corelație cu evoluția comunității internaționale
- să construiască diferite tipuri de soluții la principalele probleme de încălcare a dreptului internațional public

- să dezvolte tehnici și deprinderi de aplicare și executare a actului jurisdicțional penal
- să propună modificări în legislația Republicii Moldova pentru o mai bună asigurare a respectării tratatelor internaționale în domeniul reprimării infracțiunilor internaționale
- să formuleze propuneri de *lege ferenda* în contextul aproximării legislației interne la standardele internaționale

V. OBIECTIVE DE REFERINȚĂ ȘI CONȚINUTURI

Subiectul 1. ASPECTE ALE DREPTULUI INTERNAȚIONAL PENAL	
Obiective	Unități de conținuturi
<ul style="list-style-type: none"> - Să definească și să explice conceptul de drept internațional penal; - Să deosebească dreptul contenciosului internațional de dreptul internațional penal - Să dezvăluie natura juridică a normelor internaționale procesuale; - Să identifice izvoarele dreptului internațional penal; - Să evalueze particularitățile subiectelor dreptului internațional penal; - Să formuleze principiile dreptului internațional penal. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Definiția dreptului internațional penal ▪ Izvoarele și principiile dreptului internațional penal ▪ Subiectele dreptului internațional penal

Subiectul 2. INFRAȚIUNILE INTERNAȚIONALE	
Obiective	Unități de conținuturi
<ul style="list-style-type: none"> - Să definească infracțiunile internaționale; - Să deosebească diferitele categorii de infracțiuni internaționale; - Să proiecteze tipologia infracțiunilor internaționale în raport cu dreptul intern; - Să proiecteze calificare fiecărei infracțiuni internaționale potrivit instrumentelor de codificare. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Noțiunea de infracțiune internațională ▪ Clasificare infracțiunilor internaționale ▪ Calificarea infracțiunilor internaționale

Subiectul 3. INSTITUIREA JURISDICȚIEI INTERNAȚIONALE PENALE	
Obiective	Unități de conținuturi
<ul style="list-style-type: none"> - Să definească necesitatea unei jurisdicții internaționale penale; - Să identifice premisele instituirii jurisdicției internaționale; - Să reproducă primele proiecte de instituire a jurisdicției internaționale; - Să evalueze gradul de conștientizare a societății internaționale cu privire la instituirea jurisdicției internaționale penale permanente. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Necesitatea unei jurisdicții internaționale penale ▪ premisele instituirii jurisdicției internaționale penale ▪ Proiecte de instituire a jurisdicției internaționale penale

Subiectul 4. JURISDICȚIA INTERNAȚIONALĂ AD-HOC	
Obiective	Unități de conținuturi
<ul style="list-style-type: none"> - Să definească noțiunea de jurisdicție internațională ad-hoc; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tribunalul militar internațional de la

<ul style="list-style-type: none"> - Să explice noțiunea de organ jurisdicțional penal; - Să identifice criteriile de delimitare a competenței a fiecărei jurisdicției internaționale ad-hoc; - Să proiecteze procedura de examinare a cauzelor; - Să propună modalități de creare a jurisdicției internaționale penale ad-hoc. 	<p>Nuernberg</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Tribunalul militar internațional de la Tokio ▪ Tribunalul internațional penal pentru ex-Iugoslavia ▪ Tribunalul internațional penal pentru Rwanda
---	--

Subiectul 5. JURISDICȚIA PENALĂ NAȚIONALĂ INTERNAȚIONALIZATĂ	
Obiective	Unități de conținuturi
<ul style="list-style-type: none"> - Să definească conceptul de jurisdicție penală națională internă internaționalizată; - Să determine conținutul competenței contencioase; - Să deosebească competența <i>ratione materiae</i> în cadrul jurisdicției penale naționale interne internaționalizată; - Să deosebească competența <i>rationae loci</i> de cea <i>temporis</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tribunalul special pentru Sierra Leone ▪ Tribunalul special irakian ▪ Tribunalul kmerilor roșii ▪ Tribunalul special pentru Liban

Subiectul 6. JURISDICȚIA INTERNAȚIONALĂ PENALĂ PERMANENTĂ	
Obiective	Unități de conținuturi
<ul style="list-style-type: none"> - Să identifice numărul judecătorilor în cadrul CIP; - Să compare condițiile de exercitare a funcțiilor în cadrul CIP; - Să proiecteze procedura de alegere a judecătorilor în CIP; - Să identifice elementele structurale și importanța lor la funcționarea CIP. - Să propună modalități de executare a sentințelor CIP. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Particularitățile jurisdicției internaționale permanente ▪ Competența Curții Internaționale Penale ▪ Organizarea Curții Internaționale Penale ▪ Procedura în fața CIP ▪ Executarea pedepselor stabilite de CIP ▪ Ratificare Statutului CIP de către Republica Moldova

VI. LUCRUL INDIVIDUAL

<i>Nr.</i>	<i>Produsul preconizat</i>	<i>Strategii de realizare</i>	<i>Criterii de evaluare</i>	<i>Termen de realizare</i>
1.	Referat „Principiile dreptului internațional penal”	1.Studiul bibliografic: -Studierea întregului suport bibliografic doctrinar pertinent: interconexiunea cu principiile generale de drept și principiile fundamentale ale dreptului internațional -Identificarea și analiza suportului convențional 2.Studiul experimental: -Analiza aplicării	-Diversitatea surselor -Criterii de sistematizare a surselor -Profunzimea studiilor -Volumul 30-35 pagini.	5 zile

		<p>principiilor dreptului internațional penal de către jurisdicțiile ad-hoc</p> <ul style="list-style-type: none"> -Analiza aplicării principiilor dreptului internațional penal de către jurisdicția permanentă <p>3. Formularea concluziilor de viabilitate și aplicabilitate efectivă a principiilor dreptului internațional penal</p>		
2.	Portofoliu „Legalitatea utilizării armelor nucleare în sistemul dreptului internațional”	<p>1. Elaborarea conținutului portofoliului:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Noțiunea armei nucleare și istoricul apariției -Reglementarea în cadrul ONU - Reglementarea convențională -Zone fără arme nucleare -Posibilitatea utilizării armelor nucleare în caz de autoapărare <p>2. Acumularea informației tematice pentru fiecare element din conținutul portofoliului.</p> <p>3. Elaborarea tezelor pentru prezentare.</p> <p>4. Prezentarea rezultatelor.</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Plenitudinea surselor -Credibilitatea surselor -Coresponderea tezelor elaborate cu conținutul materialelor acumulate - Originalitatea prezentării - Volum 45 min de prezentare 	2 săptăm.
3.	Portofoliu „Tribunalul de la Nürnberg”	<p>1. Elaborarea conținutului portofoliului:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Premisele creării -Sursa creării - Principii de organizare și funcționare -Derularea și durata procesului -Condamnații <p>2. Acumularea informației tematice pentru fiecare element din conținutul portofoliului.</p> <p>3. Elaborarea tezelor pentru prezentare.</p> <p>4. Prezentarea rezultatelor.</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Plenitudinea surselor -Credibilitatea surselor -Coresponderea tezelor elaborate cu conținutul materialelor acumulate - Originalitatea prezentării - Volum 45 min de prezentare. 	2 săptăm.

4.	Referat „Tribunalul kmerilor roșii”	<p>1.Studiul bibliografic: -Studierea întregului suport bibliografic doctrinar pertinent: -Identificarea și analiza reglementărilor în materie</p> <p>2.Studiul experimental: -Analiza spețelor de pe rol -Argumentarea necesității instituirii jurisdicției</p> <p>3.Formularea concluziilor de eficiență al tribunalului</p>	<p>-Diversitatea surselor -Gradul de analiză a practicii -Profundimea studiilor -Volumul 10-15 pagini.</p>	5 zile
5.	Portofoliu „Dosarele pendinte pe rolul CIP”	<p>1. Elaborarea conținutului portofoliului: -Premisele creării CIP -Declanșarea procedurii în fața CIP - Dosarele legate de situația în Uganda - Dosarele legate de situația Congo - Dosarele legate de situația Sudan - Dosarele legate de situația în Republica Centrală Africană - Dosarele legate de situația în Kenya</p> <p>2. Acumularea informației tematice pentru fiecare element din conținutul portofoliului.</p> <p>3. Elaborarea tezelor pentru prezentare.</p> <p>4. Prezentarea rezultatelor.</p>	<p>-Plenitudinea surselor -Credibilitatea surselor -Coresponderea tezelor elaborate cu conținutul materialelor acumulate - Originalitatea prezentării - Volum 60 min de prezentare</p>	1 săptăm.
6.	Culegere de spețe	<p>1. Identificarea jurisdicțiilor emitente, 2. Identificarea spețelor pertinente, 3. Repartizarea unei spețe fiecărui membru al grupului, 4. Compilarea spețelor, 5. Prezentarea în format Power Point</p>	<p>- Importanța spețelor; - Capacitatea de identificare a raționamentului jurisdicției; - Originalitatea prezentării</p>	Finalul cursului

VII. BIBLIOGRAFIA SELECTIVĂ

1. Anghel I.M., Anghel V.I. Răspunderea în dreptul internațional. – București: Lumina Lex, 1998. - 375 p.
2. Bantekas I., Nash S., Mackarel M. *International Criminal Law*. – London, Sydney: Cavendish Publishing Limited, 2001.
3. Barbăneagră A. *Infrațiunile contra păcii și securității omenirii*. – Chișinău: Centrul de Drept al Avocaților, 2005. – 560 p.
4. Barbăneagră A., Gamurari V. *Crimele de război*. – Chișinău: UNHCR, 2008. – 500 p.
5. Barbăneagră A. *Curtea Penală Internațională. Istorie și realitate*. – București: All Beck, 1999.
6. Блищенко И., Фисенко И. *Международный уголовный суд*. – Москва: ЮНИТИ, 1998.-239 с.
7. Crețu V. *Drept Internațional Penal*. – Ed.: Societății Tempus România, 1996. - 318 p.
8. Diaconu D. *Curtea penală internațională. Istorie și realitate*. – București: ALL BECK, 1999. - 141 p.
9. Kittichaisaree K. *International Criminal Law*. – Oxford: University Press, 2002. – 482 p.
10. Maupas S. *L'essentiel de la Justice pénale internationale*. – Paris: Gualino éditeur, 2007. – 173 p.
11. Onica-Jarka B. *Jurisdicția internațională penală* – București: Ed. C.H. Beck, 2006. – 469 p.
12. Pivniceru M.-M. *Răspunderea penală în dreptul internațional*. – Iași: Polirom, 1999.
13. Ponta V., Coman D. *Curtea Penală Internațională*. – București: Editura Lumina Lex, 2004.
14. Sârcu D., Lupușor I., Goncharova E. *Jurisdicția internațională penală*. – Chișinău: CEP-USM, 2008. – 289 p.
15. Schabas W. *An Introduction to the International Criminal Court*. – Cambridge: Cambridge University Press, 2001.

Instrumentele internaționale

- Convenția pentru suprimarea comerțului cu femei și copii din 1921,
- Convenția asupra reprimării răspândirii și traficului publicațiilor obscene din 1923,
- Convenția referitoare la sclavie din 1926,
- Convenția pentru reprimare falsului de monedă din 1929,
- Convenția asupra muncii forțate sau obligatorii din 1930,
- Convenția asupra represiunii traficului de femei majore din 1933,
- Convenția pentru reprimarea traficului ilicit al drogurilor dăunătoare din 1936,
- Convenția pentru prevenirea și reprimarea terorismului din 1937,
- Convenția pentru prevenirea și reprimarea crimei de genocid din 1948,
- Convenția pentru reprimarea traficului de ființe umane și exploatarea prostituției semenilor din 1949,
- Convenția europeană de asistență juridică în materie penală din 1959,
- Convenția unică asupra stupefiantelor din 1961 și Protocolul de modificare din 1972,
- Convenția referitoare la infracțiuni și la anumite acte săvârșite la bordul aeronavelor din

- 1963,
- Convenția asupra imprescriptibilității crimelor de război și a crimelor contra umanității din 1968,
 - Convenția pentru reprimarea capturării ilicite a aeronavelor din 1970,
 - Convenția pentru reprimarea actelor ilicite îndreptate contra securității aviației civile din 1971,
 - Convenția asupra substanțelor psihotrope din 1971,
 - Convenția pentru prevenirea sau reprimarea actelor de terorism care iau forma delictelor contra persoanelor, ca și a extorcărilor conexe acestor delictelor, dacă asemenea acte au repercusiuni internaționale din 1971,
 - Convenția referitoare la prevenirea și pedeapsa pentru crimele săvârșite contra persoanelor care se bucură de protecție internațională, inclusiv contra agenților diplomatici din 1973,
 - Convenția europeană asupra imprescriptibilității crimelor de război și crimelor împotriva umanității din 1974,
 - Convenția asupra eliminării și reprimării crimei de aparteid din 1976,
 - Convenția europeană pentru reprimarea terorismului din 1977,
 - Convenția asupra dreptului mării din 1982,
 - Convenția europeană asupra infracțiunilor referitoare la bunurile culturale din 1985,
 - Convenția ONU contra traficului ilicit de stupefiante și substanțe psihotrope din 1988,
 - Protocolul pentru reprimarea actelor ilicite de violență comise în aeroporturile ce servesc aviația civilă internațională din 1988,
 - Convenția asupra protecției mediului înconjurător de către dreptul penal din 4 noiembrie 1998,
 - Statutul Curții Internaționale Penale din 1998,
 - Convenția europeană asupra cybercriminalității din 2001,
 - Convenția europeană cu privire la prevenirea terorismului din 2005,
 - Convenția europeană cu privire la lupta contra traficului de ființe umane din 16 mai 2005.